

STUDIJŲ DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Dalyko (modulio) pavadinimas	Kodas
Esė žanras: autorius ir tekstas	

Dėstytojas / a (-ai)	Padalinys (-iai)
Koordinuojantis (-i): Doc. dr. Dalia Čiočytė	VU Filologijos fakultetas, Literatūros, kultūros ir vertimo tyrimų institutas,
Kitas / a (-i):	Lietuvių literatūros katedra

Studijų pakopa	Dalyko (modulio) tipas
BA	Pasirenkamasis

Igyvendinimo forma	Vykdymo laikotarpis	Vykdymo kalba (-os)
Kontaktinė (auditorinė) ir savarankiškas darbas	Pavasario semestras	Lietuvių k.

Reikalavimai studijuojančiajam	
Išankstiniai reikalavimai:	Gretutiniai reikalavimai (jei yra):

Dalyko (modulio) apimtis kreditais	Visas studento darbo krūvis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
5	130	48	82

Dalyko (modulio) tikslas		
Per šio dalyko studijas ugdoma: Analitinis, kritinis ir kūrybinis mąstymas: gebės kritiškai vertinti informaciją, analizuoti reiškinius, įžvelgti sudėtinės dalis ir ryšius tarp jų; gebės kelti probleminius klausimus, dalyvauti diskusijose, argumentuoti savo nuomonę. Esminės literatūros mokslo žinios ir gebėjimai: literatūros kaip reiškinio ir literatūrologijos kaip mokslo disciplinos suvokimas. Lietuvių literatūros ir kultūros reiškinių bei procesų supratimas, analizė, vertinimas: gebėjimas analizuoti ir interpretuoti lietuvių eseistiką kaip reiškinį Lietuvos ir kitų kultūrų kontekstuose.		
Dalyko (modulio) studijų rezultatai	Studijų metodai	Vertinimo metodai
Gebės analizuoti literatūros ir kultūros reiškinius, įžvelgti sudėtinės dalis ir ryšius tarp jų.	Kultūrinis-istorinis, probleminis dėstymas, įtraukiamoji paskaita, konkrečių straipsnių ir kūrinių analizė, informacijos sisteminimas, grupės diskusija, savarankiškas užduočių atlikimas.	Dalyvavimas seminaruose, užduočių atlikimas, rašto darbas.
Gebės kelti probleminius klausimus ir aktyviai dalyvauti diskusijoje.	Kultūrinis-istorinis, probleminis dėstymas, įtraukiamoji paskaita, konkrečių straipsnių ir kūrinių analizė, informacijos sisteminimas, grupės diskusija, savarankiškas užduočių atlikimas.	Dalyvavimas seminaruose, užduočių atlikimas, rašto darbas.
Žinos, supras ir gebės tinkamai vartoti bei aiškinti pagrindines esė žanro sąvokas ir terminus.	Kultūrinis-istorinis, probleminis dėstymas, įtraukiamoji paskaita, konkrečių straipsnių ir kūrinių analizė, informacijos sisteminimas, grupės diskusija, savarankiškas užduočių atlikimas.	Dalyvavimas seminaruose, užduočių atlikimas, rašto darbas.

Igis žinių apie lietuvių ir užsienio eseistikos raidos etapus, pagrindinius autorius ir svarbiausius kūrinius.	Kultūrinis-istorinis, probleminis dėstymas, įtraukiamoji paskaita, konkrečių straipsnių ir kūrinių analizė, informacijos sisteminimas, grupės diskusija, savarankiškas užduočių atlikimas.	Dalyvavimas seminaruose, užduočių atlikimas, rašto darbas.
Gebės analizuoti, interpretuoti ir vertinti lietuvių eseistikos reiškinius platesniame Vakarų literatūros kontekste, vartodami tinkamą terminiją ir taikydami tinkamus metodus.	Kultūrinis-istorinis, probleminis dėstymas, įtraukiamoji paskaita, konkrečių straipsnių ir kūrinių analizė, informacijos sisteminimas, grupės diskusija, savarankiškas užduočių atlikimas.	Dalyvavimas seminaruose, užduočių atlikimas, rašto darbas.

Temos	Kontaktinio darbo valandos							Savarankiškų studijų laikas ir užduotys	
	Pa sk ait os	K on su lt a cij os	Se m in ar ai	Pr at yb os	L ab or at or in iai da rb ai	Pr ak ti ka	Vis a s kon takt inis dar bas	Sav ara nki ška s dar bas	Savarankiškai atliekamos užduotys
1. Esminiai esė žanro ypatumai. Beletristikos ir publicistikos dialogas. Esė rašymo intencijos. Eseistinis asmenybiškumas. Esė kūrinio skaitytojas. Literatūrinė ir kritinė eseistika.	4		2				6	8	Teorinės literatūros studijavimas.
2. Renesansas. Michel de Montaigne (1533–1592) esė ir renesansinis asmenybiškumas. „Essais“ (1580): savianalizė, asmeniška patirtis kaip galvojimo popieriaus lape instrumentai. Erudicijos ir inteligencijos skirtis ir jungtis. Francis Bacon (1561–1626) "Essays" (1597). Aforizmai kaip filosofinio mąstymo forma. Renesansinė lietuvių eseistika. Implikuotas autorius Augustino Rotundo (Žygimanto Augusto sekretoriaus) poleminiame veikalė „Lenko pasikalbėjimas su lietuviu“ (veikalas išleistas Vilniuje 1565 m., artėjant Liublino unijai). Leono Sapiegos prakalbos, išspausdintos trečiajame Lietuvos statute (1588).	4		2				6	8	Michel de Montaigne „Essais“ (liet. vert. 1983, 2011) skaitymas, analizavimas, pasirengimas interpretacinei diskusijai. Augustino Rotundo „Lenko pasikalbėjimas su lietuviu“. Skaitymas, analizavimas implikuoto autoriaus aspektu, pasirengimas interpretacinei diskusijai.
3. Barokas. Eseistinė Blaise Pascal (1623–1662) rašysena. „Pensées de M. Pascal sur la religion et sur quelques autres sujets“ (1669): prasmės išryškėjimas minties kelio vaizde. Barokinė lietuvių eseistika. Savarankiškos minties drąsa, dėmesingumas	8		4				12	16	Blaise Pascal „Mintys“ (liet. vert. 1997). Skaitymas, analizavimas, pasirengimas interpretacinei diskusijai. Nurodytų lietuvių literatūros kūrinių skaitymas, analizavimas, pasirengimas

egzistenciniams klausimams. Esė žanro ypatumai Petro Skargos (1536–1612) politiniuose pamoksluose ir Konstantino Sirvydo (1579–1631) „Punktuose sakymų“ (1629, 1644).									interpretacinei diskusijai.
4. Klasicismas ir Apšvieta. Klasicizmas: periodinė eseistika. Joseph Addison (1672–1719): dėmesys visuomenei, jos papročių formavimui, skonio lavinimui. Papročių refleksija. Pamokymo ir malonumo dermė. Apšvieta, XVIII a. Prancūzija (J. J. Rousseau, Voltaire, D. Diderot). Vokietija (G. J. Herder, F. Schiller, G. Lessing). Vokiečių filosofinė esė: moralės ir istorijos filosofijos tematika. Motiejaus Valančiaus religinė politinė publicistika. Autoriaus pozicija, poleminė aistra, argumentacijos menas. „Perspėjimas apie tikėjamą šventą, o ypatingai Jėzaus Kristaus Bažnyčią“ (1869); „Šnekesys kataliko su nekataliku“ (1868) ir kt. Motiejus Valančius ir papročių filosofija.	4		2				6	8	Literatūros kūrinių pateiktų ištraukų skaitymas, analizavimas, pasirengimas interpretacinei diskusijai.
5. Romantizmas ir modernizmas. Esė romantizmo estetikos kontekste: interpretacinės bendruomenės alkis „originalumui“. Charles Lamb, Thomas DeQuincey, William Hazlitt: intymus stilius, autobiografinis interesas, lengvas humoras, fantazija. Modernusis individualizmas ir XX a. eseistikos problemika. Virginijos Woolf „Savas kambarys“ ("A Room of One's Own", 1929) – feminizmo literatūros klasika. Naujosios kritikos teoretiko T. S. Eliot „Rinktinės esė“ ("Selected Essays", 1932). Anglų bei amerikiečių Gilbert Keith Chesterton, George Orwell, Graham Greene, Edgar Allan Poe, prancūzų François Mauriac, Jean Paul Sartre, Albert Camus, ispano Ortega y Gasset, italo Italo Calvino, vokiečių Thomas Mann, Hermann Hesse bei kt. Eseistika. Esė skverbimasis į romano žanrą. Esė kelias į romaną lietuvių literatūroje. Tarp fikcijos ir samprotavimų: Mamatės užrašai Šatrijos Raganos apysakoje „Sename dvare“, svarstymai apie poeziją Vinco Mykoliaičio-Putino romane „Altorių šešėly“.	4		2				12	16	Nurodytų literatūros kūrinių skaitymas, analizavimas, pasirengimas interpretacinei diskusijai.
6. Esė žanro problema sovietinės okupacijos laikotarpiu. Eseistikos proveržis Lietuvai atgavus nepriklausomybę. Kritisinė ir literatūrinė eseistika. Atgautos laisvės, kultūros pokyčių,	8		4				6	8	Nurodytų literatūros kūrinių skaitymas, analizavimas, pasirengimas interpretacinei diskusijai.

individualios egzistencijos refleksija (Marcelijus Martinaitis, „Papirusai iš mirusiųjų kapų“, 1992, „Prilenktas prie savo gyvenimo“, 1998; Romas Sadauskas, „Būta nebūta“, 1998; Jonas Juškaitis, „Lyra ant gluosnio“, 1998; Donaldas Kajokas, „Komentarai“, 1990, „Dykinėjimai“, 1999) ir kt. Periodinė esė su kultūros konservavimo, politinio angažuotumo tendencijomis (Rolando Rastausko publikacijų ciklai „Atgimime“, „Lietuvos ryte“; Vaidoto Daunio esė skiltys „Šeštoji diena“ „Lietuvos ryte“ (1995 m. – atskira knyga); Vaclovo Aliulio eseistika „Katalikų pasaulyje“ (kn. „Žvilgsniai ne tik atgal“, 1994) ir kt. Autobiografiškumo dominantė: prasmės paieška per autorefleksiją, asmeniškos patirties autentišką (Giedra Radvilavičiūtė, Sigita Parulskis, Danutė Kalinauskaitė ir kt.). Fotoeseistika. Vaidotas Daunys, Vytautas Balčytis, „Vilnius: vardas ir žodis“ (1993).								
7. Rašto darbo (apimtis – 10000 spaudos ženklų) rengimas.								18
Iš viso	32		16				48	82

Vertinimo strategija	Svoris proc.	Atsiskaitymo laikas	Vertinimo kriterijai
Kaupiamasis vertinimas:			
Dalyvavimas seminaruose	50 %	Semestro metu	Vertinamas dalyvavimo diskusijose aktyvumas, kalbėjimo tikslingumas, problemiškas. Privaloma dalyvauti ne mažiau nei 2/3 seminarų. Vertinama nuo 1 iki 10 balų. Gautas balas dauginamas iš 0,5. 10–9 – atlikta 90–100 procentų seminarų užduočių. 8– atlikta 80 procentų seminarų užduočių. 7 – atlikta 70 procentų seminarų užduočių. 6 – atlikta 60 procentų seminarų užduočių. 5 – atlikta 50 procentų seminarų užduočių.
Rašto darbas: eseistinio teksto interpretacija raštu	50 %	Egzaminų sesijos metu	Vertinamas eseistinio teksto interpretacijos tikslumas, istorinis adekvatumas, problemiškas, išvadų pagrįstumas, gebėjimas sieti tekstą su literatūriniu ir kultūriniu kontekstu. Vertinama nuo 1 iki 10 balų. Gautas balas dauginamas iš 0,5. 10–9 – nuosekliai išnagrinėtas kūrinys, pagrįstai atskleista jo prasmė, kūrinys argumentuotai ir kūrybiškai siejamas su estetiniais ir kultūriniais literatūros procesais. 8– tinkamai išnagrinėtas kūrinys, atskleista jo prasmė, kūrinys siejamas su estetiniais ir kultūriniais literatūros procesais. 7 – išnagrinėtas kūrinys, iš dalies atskleista jo prasmė, kūrinys siejamas su estetiniais ir kultūriniais literatūros procesais. 6 – išnagrinėtas kūrinys, iš dalies atskleista jo prasmė, sąsajos su estetiniais ir kultūriniais procesais atskleistos nepakankamai. 5 – interpretacija silpnai pagrįsta, estetinių ir kultūrinių literatūros procesų išmanymas silpnas. 4– interpretacija vertinama neigiamai, jei ji neatitinka nė vieno

			anksčiau įvardyto reikalavimo.	
Autorius (-iai)	Leidimo metai	Pavadinimas	Periodinio leidinio Nr. ar leidinio tomas	Leidykla ar internetinė nuoroda
Privaloma literatūra				
Borchmeyer Dieter, Žmegač Viktor (sud.)	2000	„Esė“	<i>Pagrindinės moderniosios literatūros sąvokos</i>	Vilnius: Tyto alba
Kauffmann, Robert Lane	1981	The Theory of the Essay: Lukacs, Adorno, and Benjamin		https://escholarship.org/uc/item/6r03r3gp
Daujotytė, Viktorija	2001	<i>Esė apie poeziją ir esimą</i>		Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla
Čiočytė, Dalia	2003	„Literatūrinė ir kritinė eseistika“	Giedrius Viliūnas (sud.), <i>Naujausioji lietuvių literatūra /1988-2002</i>	Vilnius: Alma littera
Čiočytė, Dalia	2011	„Lithuanian Essay: on the Soviet and Independence Threshold“	<i>Transitions of Lithuanian Postmodernism: Lithuanian Literature 1988–2008, Edited by Mindaugas Kvietkauskas</i>	Amsterdam – New York, NY: Rodopi, p. 241–255.
Čiočytė, Dalia	2016–2017	„Polemika su metafiziniu adresatu šiuolaikinėje lietuvių eseistikoje“	<i>Literatūra</i> 58(1)–59(1).	P. 33–44.
Čiočytė, Dalia	2018	„Stebuklas ligoje (Jurga Ivanauskaitė, <i>Viršvalandžiai</i>)“	Dalia Čiočytė (sud.), <i>Krikščionybė ir šiuolaikinė lietuvių literatūra / Kolektyvinė monografija</i>	Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 65–75.
Papildoma literatūra				
Jimenez, Marc	1997	<i>Qu'est-ce que l'esthétique?</i>		Paris: Gallimard
Scholes R., Comley Nancy R., Klaus Carl H., Silverman M., Eds.	1991	<i>Elements of Literature: Essay, Fiction, Poetry, Drama, Film</i>		New York: Oxford University Press

Atnaujinta: 2025-09-11